

Wykorzystanie sprawozdania finansowego na potrzeby postępowania upadłościowego

Andrzej Tokarski*

Streszczenie: Cel – celem artykułu jest przedstawienie roli i znaczenia informacyjnej funkcji rachunkowości w postępowaniu upadłościowym, z uwzględnieniem sprawozdań finansowych jako końcowego produktu rachunkowości, dostarczających informacji interesariuszom postępowania upadłościowego. Metodologia badania – analiza przepisów Ustawy o rachunkowości oraz Ustawy prawo naprawcze i upadłościowe, a także literatury przedmiotu dotyczącej roli i znaczenia funkcji informacyjnej rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w postępowaniu upadłościowym. Wynik – dane pochodzące ze sprawozdania finansowego są ważnym źródłem informacji umożliwiających sprawny przebieg procesu upadłościowego przedsiębiorstw. Oryginalność – dzięki informacyjnej funkcji rachunkowości generowane, przetwarzane oraz prezentowane są informacje w sprawozdaniach finansowych, które wykorzystywane przez uczestników postępowania upadłościowego. W artykule przedstawiono informacje, jakie generuje sprawozdanie finansowo to jest bilans, rachunek zysków i strat, informacja dodatkowa, zestawienie zmian w kapitale własnym, rachunek przepływów pieniężnych ważne z punktu widzenia postępowania upadłościowego.

Słowa kluczowe: rachunkowość, sprawozdania finansowe, upadłość przedsiębiorstwa, postępowanie upadłościowe

Wprowadzenie

Ryzyko i niepewność stały się podstawowymi cechami współczesnego otoczenia konkurencyjnego. Niezbędna staje się w związku z tym umiejętność przewidywania przyszłości, własnych potencjałów i możliwości (Kamela-Sowińska 2003: 2). Wymaga to stworzenia przez pojedyncze przedsiębiorstwo odpowiedniego systemu informacyjnego, stanowiącego podstawę zarządzania. Ważnym elementem tego systemu jest rachunkowość jako źródło informacji. Informacja jest bowiem w gospodarce wolnorynkowej kluczowym elementem warunkującym sukces. To informacja jest podstawą podejmowania decyzji. To informacja może wynieść podmiot gospodarczy na wyżyny światowego biznesu, ale ta sama informacja może go zniszczyć (Kamela-Sowińska 2005: 80).

Dla podmiotów działających w poszczególnych państwach oraz w globalnej gospodarce światowej, dla właścicieli, zarządów i rad nadzorczych tych podmiotów i ich otoczenia ważne jest prowadzenie rachunkowości w sposób profesjonalny. Rachunkowość powinna pełnić różne funkcje, a w szczególności funkcję informacyjną na potrzeby zewnętrzne i wewnętrzne każdej jednostki, bez względu na rodzaj prowadzonej działalności (Sawicki 2002: 126).

* dr Andrzej Tokarski, Katedra Rachunkowości, Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu, ul. Młodzieżowa 31 a, 87-100 Toruń, e-mail: tokarek16@o2.pl.

Celem artykułu jest przedstawienie roli i znaczenia sprawozdawczości finansowej jako końcowego produktu rachunkowości, dostarczających informacji interesariuszom w postępowaniu upadłościowym.

Metodologia badań to analiza przepisów Ustawy o rachunkowości oraz Ustawy prawo naprawcze i upadłościowe, a także literatury przedmiotu dotyczącej roli i znaczenia informacji generowanej przez sprawozdania finansowe w postępowaniu upadłościowym.

1. Rachunkowość jako system informacyjny przedsiębiorstw

Zarządzanie przedsiębiorstwem wymaga wiarygodnej informacji ekonomicznej dotyczącej przeszłości, teraźniejszości i przyszłości, która pozwoli menedżerom na rozwiązywanie problemów decyzyjnych. Mianem podstawowego systemu informacyjnego w organizacji gospodarczej, obejmującego zarówno zasoby, jak też metody i procedury przetwarzania danych wejściowych, często określana jest rachunkowość. Rachunkowość zajmuje się zbieraniem informacji o przedsiębiorstwie, ich przetwarzaniem, a następnie prezentacją odpowiednio pogrupowanych i uporządkowanych danych.

E. Burzym uważa rachunkowość za uniwersalny, elastyczny, podmiotowy system informacyjno-kontrolny, zdeterminowany metodą bilansową, która jest nierozzerwalnie z nim związaną metodą poznawczą, umożliwiającą tworzenie liczbowego obrazu powstawania, podziału i przepływu wartości oraz wynikających stąd rozrachunków między podmiotami gospodarczym” (Burzym 1998: 13).

Według Z. Messnera i B. Binkowskiego, rachunkowość ze względu na specyficzne metody rejestracji zdarzeń gospodarczych zaistniałych w określonej jednostce gospodarczej, np. w przedsiębiorstwie, stanowi główny podsystem w systemie informacji gospodarczej (Messner, Binkowski 1986: 17).

Rachunkowość jako system informacyjny przedsiębiorstwa ma więc za zadanie dostarczyć informacji ekonomicznych ukazujących zjawiska i procesy gospodarcze zachodzące w przedsiębiorstwie, umożliwiających jego ocenę, a także stwarzających podstawy efektywnego zarządzania nimi.

Istotnym czynnikiem warunkującym sprawne funkcjonowanie podmiotów gospodarczych na rynku są wiarygodne informacje finansowe o właściwym standardzie, integralności i porównywalności (Dyczkowska 2009: 6).

Zadaniem rachunkowości jest dostarczanie wiarygodnych i porównywalnych informacji o sytuacji finansowej oraz wynikach działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwo.

System informacji, jakim jest rachunkowość, bazuje na pewnych zasadach, które stanowią konkretne zasady, metody, konwencje czy też praktyki przyjęte w celu sporządzenia i prezentacji informacji ekonomicznej – głównie sprawozdań finansowych. Zasady te są determinowane przez cel sprawozdań finansowych. Niezależnie od obowiązujących standardów, jednostki gospodarcze są zobowiązane do stosowania zasad rachunkowości w sposób prawidłowy, zapewniając rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej, wyniku finansowego oraz rentowności.

2. Funkcja informacyjna w rachunkowości

Sprawne funkcjonowanie podmiotu gospodarczego wymaga prawidłowego działania systemu informacji ekonomicznej, tworzącego poprawny, skwantyfikowany obraz przebiegu

procesów w nim zachodzących. Główny element tego systemu stanowi rachunkowość, którą uznaje się za „język biznesu”, ponieważ dostarcza bazowej terminologii dotyczącej dokonań finansowych w jednostkach gospodarczych (Sojak 2012: 19).

Rachunkowość pełni równocześnie wiele ważnych funkcji: informacyjną, dowodową, kontrolną, sprawozdawczą, statystyczną i analityczną, przy czym funkcję informacyjną można uznać za nadrzędną. Polega ona na tworzeniu zbiorów informacji zarówno o zdarzeniach gospodarczych, które wystąpiły w przeszłości (rachunkowość retrospektywna), jak i dotyczących przyszłości (rachunkowość prospektywna) oraz dostosowaniu ich do potrzeb szerokiego kręgu użytkowników. Podstawowe znaczenie ma jakość informacji tworzonych w rachunkowości, a wykorzystywanych w ocenie działalności i w podejmowaniu racjonalnych decyzji, zarówno o charakterze strategicznym, jak i operacyjnym. Do wymogów jakościowych, które muszą spełniać informacje finansowe, zalicza się: wiarygodność, istotność, porównywalność i zrozumiałość.

B. Micherda podkreśla, że wszystkie zadania stawiane przed rachunkowością i odpowiadające im funkcje koncentrują się bezpośrednio lub pośrednio wokół problemu informacji ekonomicznej. Przy traktowaniu zaś rachunkowości jako aktywnego źródła wszechstronnych informacji ekonomicznych mamy możliwość wielokierunkowego ich wykorzystania, w tym również w stymulacyjnym oddziaływaniu, mającym na celu poprawę efektywności gospodarowania (Micherda 1998: 28).

3. Wykorzystanie rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w postępowaniu upadłościowym

Ogłoszenie upadłości wobec jednostki prowadzącej rachunkowość nie zwalnia upadłego z obowiązku dalszego jej prowadzenia w czasie postępowania wykonawczego (Tokarski 2011: 311).

Prawo upadłościowe i naprawcze wskazuje na ogromną rolę informacji tworzonych w rachunkowości w procesie upadłości przedsiębiorstwa. Już na etapie składania wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorstwa istnieje potrzeba opracowania na podstawie danych tworzonych w rachunkowości odpowiednich materiałów, sprawozdań i innych informacji (Tokarski 2009: 505).

Informacja jest w gospodarce wolnorynkowej kluczowym elementem warunkującym sukces – to ona jest podstawą podejmowania decyzji (M. Świdarska 2005a: 100). Nasuwa się w związku z tym pytanie, czy dostępna informacja pozwala na ocenę efektów działalności przedsiębiorstwa oraz przewidywanie zagrożeń i niebezpieczeństw, stwarzając tym samym możliwości do podjęcia kroków zapobiegawczych. W jakim zakresie informacja zawarta w raportach może służyć zwiększeniu identyfikacji zagrożeń kontynuacji działania? (M. Świdarska 2005b: 103).

Ograniczenia w zakresie informacji mają szczególny wpływ na ryzyko upadłości w warunkach (G.K. Świdarska 2010: 98):

- narastania niepewności i ryzyka w funkcjonowaniu przedsiębiorstw,
- zmieniających się gwałtownie warunków funkcjonowania polskich przedsiębiorstw,
- rosnącej konkurencji i nasilających się trudności w pozyskaniu i utrzymaniu silnej pozycji rynkowej oraz osiąganiu zadawalających, umożliwiających rozwój, wyników finansowych. Trudności dotyczą zwłaszcza kształtowania długookresowych strategii rozwojowych przedsiębiorstw.

Minimalizacja strat powstałych w wyniku upadłości przedsiębiorstwa nie jest możliwa bez wiarygodnej, rzetelnej informacji o sytuacji majątkowej i finansowej przedsiębiorstwa. Wymaga to przygotowania odpowiedniej bazy informacyjnej przez osoby zaangażowane w przebieg procesu (Bauer 2011: 266). W jej zakres wchodzi również sprawozdania finansowe. Od momentu wystąpienia zagrożenia bankrutem, aż do chwili zakończenia postępowania upadłościowego, kierownik przedsiębiorstwa odpowiada za ich sporządzenie, właściwe wykorzystanie oraz terminowe przedłożenie w sądzie.

Dane pochodzące z rachunkowości są głównym źródłem informacji umożliwiających sprawny przebieg procesu upadłościowego przedsiębiorstw. Informacje pochodzące z bilansu przedsiębiorstwa mają kluczowe znaczenie dla przebiegu tego procesu.

Już na etapie podjęcia decyzji dotyczącej złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnik wykorzystuje dane z bilansu. Dłużnik składa wniosek, a sąd ogłosi upadłość, jeśli kwota zobowiązań przekracza wartość majątku firmy. Ponadto sąd wykorzystuje informacje na temat aktywów do obliczenia, czy dłużnik posiada środki wystarczające do pokrycia kosztów postępowania upadłościowego. Jeśli bankrut nie posiada odpowiednio dużego majątku, sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości. Sąd, biorąc pod uwagę wartość aktywów, decyduje o rodzaju postępowania – czy będzie to postępowanie z możliwością zawarcia układu, czy prowadzące do likwidacji majątku dłużnika.

Rozpatrując wniosek o ogłoszenie upadłości, sąd ocenia na podstawie bilansu przedsiębiorstwa jego zdolność do pokrycia kosztów postępowania oraz możliwość zaspokojenia roszczeń wierzycieli.

Po ogłoszeniu upadłości likwidacyjnej dane z bilansu służą do oceny stopnia, w jakim wierzycielności mogą zostać zaspokojone ze środków pochodzących ze sprzedaży majątku bankruta. Ogłoszenie upadłości likwidacyjnej powoduje zmiany co do zakresu i pozycji danych prezentowanych w bilansie sporządzonym „na dzień poprzedzający upadłość likwidacyjną”. Są one następujące (Bauer 2009a: 15):

- a) wszystkie należności i zobowiązania wykazuje się jako krótkoterminowe;
- b) aktywa trwałe i obrotowe wykazuje się w wartościach uwzględniających wyniki inwentaryzacji oraz pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości;
- c) fundusz z aktualizacji w pasywach może być wyrażony liczbą ujemną;
- d) jako zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń wykazuje się wyłącznie podatek od osób fizycznych oraz składki ZUS od wynagrodzeń wypłaconych, zgodnie ze złożonymi deklaracjami;
- e) podatek od dochodów osobistych oraz składki na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i FGSP od niewypłaconych wynagrodzeń wykazuje się w pozycji B.III.2. i pasywów bilansu.

W trakcie postępowania upadłościowego bilans pomaga w stwierdzeniu istnienia wierzycielności. Dostarcza odpowiedź na pytanie, czy zgłoszona wierzycielność została wykazana w zobowiązaniach dłużnika. Wycena bilansowa wpływa na określenie stopnia, w jakim roszczenia wierzycieli będą zaspokojone dzięki środkom pochodzącym ze sprzedaży majątku upadłego.

Sprawozdania finansowe odgrywają ogromną rolę w procesie upadłościowym przedsiębiorstw. Spośród wszystkich elementów sprawozdania finansowego najczęściej wykorzystywany jest bilans, gdyż jest podstawą do sporządzenia innych zestawień finansowych wykorzystywanych w trakcie trwania postępowania. Bilans pojawia się już na etapie złożenia w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości. Zawiera on istotne różnice w zakresie wyceny w porównaniu z bilansem jednostki kontynuującej działalność gospodarczą.

Jednostka postawiona w stan upadłości likwidacyjnej dokonuje bilansowej wyceny aktywów trwałych zgodnie z artykułem 29 Ustawy o rachunkowości. Jednostka, w stosunku do której nie jest uzasadnione założenie, że będzie kontynuowała działalność gospodarczą, wycenia aktywa trwałe według cen sprzedaży netto możliwych do uzyskania, jednak nie wyższych od ceny nabycia lub kosztów wytworzenia, pomniejszonych o dotychczasowe odpisy amortyzacyjne, umorzeniowe lub z tytułu trwałej utraty wartości. Wycena ta odbywa się na dzień poprzedzający postawienie jednostki w stan upadłości likwidacyjnej. Różnica powstała w wyniku wyceny wpływa na kapitał z aktualizacji wyceny.

Ważną rolę w procesie upadłościowym odgrywają także informacje pochodzące z rachunku zysków i strat. Uzupełniają one dane z bilansu, dając razem podstawę do oceny sytuacji finansowej i majątkowej firmy. Ogłoszenie upadłości likwidacyjnej powoduje zmiany, co do zakresu i pozycji prezentowanych danych w rachunku zysków i strat sporządzonym „na dzień poprzedzający upadłość likwidacyjną. Odpisy aktualizujące wartość aktywów niefinansowych na ten dzień są wykazywane w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne” (Bauer 2009b: 69).

Rachunek zysków i strat przedstawiany w sądzie na etapie podejmowania decyzji o ogłoszeniu upadłości stanowi podstawę do oceny przychodów i kosztów działalności za dany okres i poprzedzający go. Rachunek zysków i strat, dając historyczny obraz przychodów i kosztów dłużnika, pozwala odnaleźć źródło bieżących problemów finansowych. Przedstawia wyniki poszczególnych poziomów działalności, dając tym samym odpowiedź na pytanie, czy problem pojawia się już na poziomie wyniku ze sprzedaży, czy na poziomie wyniku działalności operacyjnej lub też działalności gospodarczej.

Kolejną częścią sprawozdania finansowego podmiotu będącego bankrutem jest informacja dodatkowa. Jest to ważne źródło danych wykorzystywanych w procesie upadłościowym. Pozwala ocenić zdolność jednostki do kontynuowania działalności gospodarczej. W dwóch miejscach odnosi się do zasady kontynuacji działalności. Informacja dodatkowa już we wstępie do sprawozdania pokazuje ewentualne istnienie zagrożenia kontynuacji działalności. Jeśli zarząd dostrzega zagrożenie zaniechania działalności w „dającej się przewidzieć przyszłości”, czyli w okresie 12 miesięcy od daty sporządzenia sprawozdania finansowego, to zobowiązany jest do zawarcia tej informacji we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego.

Z punktu widzenia postępowania upadłościowego najważniejszym elementem wprowadzenia do sprawozdania finansowego jest wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuacji działalności. W celu określenia zdolności do kontynuacji działalności (lub jej braku) w dającej się przewidzieć przyszłości (nie krótszej niż rok od dnia bilansowego) kierownik uwzględnia wszystkie informacje dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego.

Jeśli nie można przyjąć założenia o kontynuacji działalności, jednostka tworzy rezerwę na koszty i straty spowodowane upadłością likwidacyjną oraz zmienia sposób wyceny aktywów. Użytkownik sprawozdania finansowego dowiaduje się o tym zagrożeniu już na etapie analizy wprowadzenia do sprawozdania finansowego. W przypadku zagrożenia kontynuacji działalności w tej części sprawozdania zostają opisane powody niepewności oraz działania, jakie zostaną podjęte w celu wyeliminowania zagrożenia.

W czasie, gdy prowadzone jest postępowanie upadłościowe, dodatkowe informacje i objaśnienia stanowią ważne źródło informacji na temat posiadanego przez bankruta majątku oraz wiarygodności (dokładne informacje o zobowiązaniach).

Dodatkowe informacje i objaśnienia do sprawozdania finansowego zawierają szczegółowe dane na temat niepewności związanej z kontynuacją działalności, a mianowicie:

- a) opis niepewności powodujących zagrożenie kontynuacji działania,
- b) stwierdzenie, czy sprawozdanie finansowe zawiera korekty związane z istnieniem tych niepewności,
- c) opis podjętych i planowanych przeciwdziałań mających na celu eliminację zagrożenia kontynuacji działania.

W przypadku upadłości likwidacyjnej przedsiębiorstwa opis zagrożeń zawarty we wcześniejszym sprawozdaniu finansowym jest dowodem na to, iż zarząd zdawał sobie sprawę z istniejącego zagrożenia. Na tej podstawie można ocenić, czy sytuacja ekonomiczna ulegała stopniowemu pogorszeniu, czy jest to wynik nagłych zdarzeń mających miejsce po sporządzeniu rocznego sprawozdania finansowego.

Jeśli sprawozdanie za okres poprzedzający złożenie w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości zawierało informacje o zagrożeniu kontynuacji działalności oraz opis tych zagrożeń, sąd może ocenić, czy zarząd podejmował próby przeciwdziałania niekorzystnym tendencjom

Ponadto, w części końcowej, są przedstawione szczegółowe informacje na temat posiadanego majątku, struktury kapitału własnego i zobowiązań. Informacje dodatkowe i objaśnienia pomagają kierownikowi jednostki dokładniej określić rzeczywistą wartość majątku bankruta, sporządzić listę wierzytelności oraz oszacować stopień możliwości zaspokojenia żądań wierzycieli.

Zestawienie zmian w kapitale własnym stanowi ważne źródło informacji w procesie upadłościowym i naprawczym. Przedstawia ono wszystkie zmiany, jakie miały miejsce w bieżącym i poprzedzającym go okresie. W przypadku problemów finansowych firmy, istotne są dane na temat kształtowania się poszczególnych składników kapitałów własnych oraz zmian, jakie w nich zachodziły, ze szczególnym uwzględnieniem zysków lub strat z lat ubiegłych i wyniku finansowego roku obrotowego.

Zgodnie z art. 29 Ustawy o rachunkowości, zestawienie zmian w kapitale własnym w pozycji „Zmiany kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny” pokazuje zmniejszenia z tytułu wyceny aktywów jednostki po cenach sprzedaży netto oraz utworzenie rezerw w związku z zaniechaniem lub utratą zdolności do kontynuowania działalności gospodarczej.

W przypadku, gdy zostanie ogłoszona upadłość zmierzająca do likwidacji majątku dłużnika, należy wskazać, zgodnie z Ustawą o rachunkowości zmiany w zestawieniu zmian w kapitałach własnych. Na dzień postawienia jednostki w stan upadłości otwierane są księgi rachunkowe i łączy się wszystkie kapitały lub fundusze, a także inne składniki kapitałów własnych, takie jak:

- kapitał zakładowy (fundusz podstawowy),
- kapitał rezerwowy i zapasowy,
- fundusz z aktualizacji wyceny środków trwałych,
- zysk (strata) z lat ubiegłych.

Kapitały (fundusze) oraz inne składniki kapitałów własnych przeksięgowuje się na jedno konto „Kapitał (fundusz) podstawowy”, który należy zmniejszyć:

- w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością i w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych – o własne udziały, przeznaczone do sprzedaży,

- w spółkach akcyjnych – o należne wkłady na poczet kapitału, jeżeli nie wezwano zainteresowanych do ich wniesienia, oraz o własne akcje przeznaczone do sprzedaży.

Rachunek przepływów pieniężnych, dając informację o pochodzeniu wpływów gotówkowych i sposobach rozdysponowania środków pieniężnych, stanowi cenne źródło informacji do oceny zdolności do kontynuowania działalności gospodarczej. Sprawozdanie to dostarcza danych na temat płynności i wypłacalności. Przepływy finansowe z działalności operacyjnej między innymi mówią, czy środki finansowe są wystarczające do zapewnienia terminowej spłaty długu.

Z rachunku przepływów pieniężnych sąd, na etapie podjęcia decyzji o sposobie prowadzenia postępowania upadłościowego, może odczytać, czy gotówka pozostająca do dyspozycji dłużnika w okresie poprzedzającym złożenie wniosku pochodziła z działalności operacyjnej, co dawałoby większą szansę na przetrwanie firmy w dalszym okresie, czy też pochodziła ona z upłynnienia majątku.

Sąd, badając rachunek przepływów pieniężnych, może również stwierdzić, na co zostały wydatkowane pieniądze, a tym samym czy osoby zarządzające firmą – dłużnikiem nie podejmowały błędnych decyzji, doprowadzając tym samym do upadłości jednostki. Informacje te powinny wpłynąć na decyzję sądu w sprawie pozostawienia zarządu przedsiębiorstwem upadłemu lub powierzenia zarządu zarządcy sądowemu (w przypadku ogłoszenia upadłości zmierzającej do zawarcia układu lub syndykowi w przypadku upadłości zmierzającej do likwidacji majątku upadłego).

Jak wynika z rozważań, wszystkie części sprawozdania finansowego stanowią cenne źródło informacji w procesie upadłości prowadzącej do likwidacji majątku niewypłacalnego dłużnika. Wszystkie razem stanowią (Bauer 2011: 37):

- dla dłużnika podstawę do stwierdzenia niewypłacalności,
- dla sądu podstawę do podjęcia decyzji o ogłoszeniu upadłości,
- dla syndyka źródło informacji do kierowania jednostką upadłą, oszacowania masy upadłości, sporządzenia planu likwidacyjnego.

Uwagi końcowe

Zapewnienie przejrzystości informacyjnej postępowania upadłościowego leży w interesie wszystkich interesariuszy tegoż postępowania.

Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa jest wykorzystywana w postępowaniu upadłościowym w znacznie szerszym zakresie, niż określają to wymogi prawa upadłościowego i naprawczego.

Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa jest wykorzystywana od chwili stwierdzenia niewypłacalności aż do zakończenia postępowania upadłościowego, przy czym stanowią źródło rzetelnej i wiarygodnej informacji o sytuacji finansowej i majątkowej przedsiębiorstwa. Informacje pochodzące z rachunkowości są wykorzystywane na każdym etapie postępowania upadłościowego. Jednak dla zabezpieczenia interesów stron tego procesu kluczowe jest ich wykorzystanie w pierwszych etapach – od stwierdzenia niewypłacalności, do oszacowania masy upadłościowej.

Rzetelnie przygotowany wniosek o ogłoszenie upadłości, którego główną częścią są sprawozdania finansowe jednostki oraz zestawienia dotyczące jej majątku, zobowiązań i należności są podstawą do podjęcia przez sąd decyzji o ogłoszeniu upadłości. Sprawozda-

nia finansowe dołączone do wniosku o ogłoszenie upadłości mogą zdecydować o tym, czy sąd wyrazi zgodę na kontynuowanie działalności gospodarczej (ogłaszając upadłość zmierzającą do zawarcia układu), czy jej zakaże (ogłaszając upadłość likwidacyjną).

Rachunkowość przedsiębiorstw stanowi również źródło informacji o majątku upadłego. Brak rzetelnej informacji o stanie majątkowym przedsiębiorstwa upadłego ogranicza możliwość sprawiedliwego zaspokojenia roszczeń wierzycieli.

Tak więc rachunkowość przedsiębiorstw stanowi ważny element bazy informacyjnej procesu upadłościowego. Wiarygodne sprawozdania finansowe mogą przyczynić się do lepszego zabezpieczenia interesów stron postępowania upadłościowego – zarówno wierzycieli, jak i właścicieli przedsiębiorstwa.

Analiza przepisów prawa upadłościowego i naprawczego oraz przepisów ustawy o rachunkowości pozwala stwierdzić, że zakres dokumentacji sprawozdawczej regulowany zapisami Ustawy prawo upadłościowe i naprawcze wskazuje, że nie istnieje niestety spójność pomiędzy tą Ustawą a Ustawą o rachunkowości, krajowymi i międzynarodowymi standardami rachunkowości, czy też Kodeksem Spółek Handlowych (Godlewska 2011: 431). Różnice dotyczą wielu elementów, w tym na przykład pozycji aktywów i zobowiązań uwzględnianych w bilansie, czy też zasad wyceny poszczególnych składników majątku upadłego przedsiębiorstwa. Co więcej prawo upadłościowe i naprawcze nie określa zasad konstrukcji wielu elementów wymaganej dokumentacji sprawozdawczej. Wskazuje to jednoznacznie na potrzebę dopracowania i ujednolicenia zasad sprawozdawczości jednostek postawionych w stan upadłości w celu zapewnienia przejrzystości informacji dostarczanych przez te jednostki różnym interesariuszom.

Zarządzanie przedsiębiorstwem wymaga posiadania informacji niezbędnych do podjęcia prawidłowych decyzji. Zbiór tych informacji może być przygotowany w sposób systemowy lub na potrzeby określonego celu, który determinuje szczegółowe zasady, metody, procedury i wyceny zdarzeń gospodarczych oraz prezentowania w sprawozdaniach finansowych i innych skutków działalności gospodarczej (Szychta 2003: 123).

Warunkiem skutecznego zarządzania przedsiębiorstwem jest posiadanie odpowiednich informacji w ujęciu prospektywnym, teraźniejszym i retrospektywnym. Informacje powinny dotyczyć całej działalności przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem jego celu głównego i celów szczegółowych (Sawicki 2006: 12).

Istotne jest, aby głównym dostawcą tych informacji był nowoczesny, kompleksowy, a równocześnie elastyczny system rachunkowości (Sawicki 2005: 418).

Tak więc można stwierdzić, iż dzięki informacyjnej funkcji rachunkowości generowane, przetwarzane oraz prezentowane są informacje wykorzystywane przez uczestników postępowania upadłościowego.

Literatura

- Bauer K. (2009a), *Wiarygodność informacji tworzonych przez jednostki w stanie upadłości likwidacyjnej*, w: *Problemy współczesnej rachunkowości*, SGH, Warszawa.
- Bauer K. (2009b), *Zarządzanie informacjami w procesie upadłościowo-naprawczym przedsiębiorstw*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
- Bauer K. (2011), *Sprawozdawczość finansowa a możliwości zabezpieczenia stron postępowania upadłościowego*, red. G.K. Świdarska, *Wpływ zakresu ujawnionych informacji na zaufanie do rynków kapitałowych i organizacji gospodarczych*, SGH, Warszawa.

- Bauer K. (2011), *Teoretyczne i praktyczne aspekty wykorzystania rachunkowości przez podmioty w stanie upadłości prowadzącej do likwidacji majątku*, w: *Rachunkowość w teorii i praktyce*, red. T. Kiziukiewicz, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Burzym E. (1998), *Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji*, PWN, Warszawa.
- Dyczkowska J. (2009), *Sprawozdawczość finansowa jako źródło informacji wspomagającej wykrywanie kryzysu w przedsiębiorstwie*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 51 (107).
- Godlewska A. (2011), *Sprawozdawczość finansowa jednostek w upadłości*, w: *Cykle życia i bankructwa przedsiębiorstw*, red. E. Mączyńska, SGH, Warszawa.
- Kamela-Sowińska A. (2003), *Skąd się wzięła sprawa „Enronu”*, „Rachunkowość” nr 4.
- Kamela-Sowińska A. (2005), *Kreatywna księgowość, czyli jak „wpadł Enron”*, red. P. Banaszyk, J. Czerny, *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Handlu i Rachunkowości w Poznaniu*, Poznań.
- Messner Z., Binkowski B. (1986), *Podstawy rachunkowości*, PWN, Warszawa.
- Micherda B. (1998), *Analizyczna funkcja rachunkowości w okresie przejściowym do gospodarki rynkowej*, AE Kraków, Kraków.
- Sawicki K. (2002), *Kontynuacja działalności jednostki a opinia biegłego rewidenta o sprawozdaniu finansowym*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” nr 10 (66).
- Sawicki K. (2005), *Rachunkowość jako instrument zarządzania w przedsiębiorstwach działających w warunkach niepewności i ryzyka*, w: *Budżetowanie działalności jednostek gospodarczych. Teoria i praktyka*, red. W. Krawczyk, PTE, Kraków.
- Sawicki K. (2006), *Funkcje rachunkowości w przedsiębiorstwach działających w warunkach niepewności i ryzyka*, w: *Dylematy teorii i praktyki zarządzania, tom 2*, red. M. Duczmal, T. Pokusy, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole.
- Sojak S. (2012), *Rachunkowość zarządcza i rachunek kosztów*, t. I, TNOiK, Toruń.
- Szycha A. (2003), *Cele rachunkowości jednostek gospodarczych a główne tendencje rozwoju praktyki i teorii rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 17 (73).
- Świdarska G.K. (2010), *Informacja zarządcza jako czynnik ograniczający ryzyko*, w: *Zagrożenie w działalności gospodarczej a prawo bilansowe*, PTE- SKwPolsce, Warszawa.
- Świdarska M. (2005a), *Sprawozdawczość finansowa jako źródło informacji dla identyfikacji ryzyka działalności gospodarczej*, w: *Ekonomiczne aspekty upadłości przedsiębiorstw w Polsce*, red. E. Mączyńska, SGH, Warszawa.
- Świdarska M. (2005b), *Sprawozdawczość finansowa jako źródło informacji dla oceny efektów działalności gospodarczej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 29 (85).
- Tokarski A. (2009), *Rola rachunkowości w postępowaniu upadłościowym*, w: *Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi*, red. T. Kiziukiewicz, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Tokarski A. (2011), *Czynności syndyka dotyczące rachunkowości przedsiębiorstw w upadłości*, w: *Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi*, red. T. Kiziukiewicz, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.

USE OF THE FINANCIAL STATEMENTS FOR INSOLVENCY PROCEEDINGS

Abstract: Purpose – purpose of this article is to present the role and function of accounting information in the bankruptcy proceedings, including the financial statements as the final product of accounting, providing information to stakeholders bankruptcy proceedings. Design/Methodology/Approach – analysis of the Accounting Act and the Law on bankruptcy and repair, as well as literature on the role and importance of the information function of accounting and financial reporting in the bankruptcy proceedings. Findings – the data from the financial statements are an important source of information for the smooth running of the bankrupt companies. Originality/Value – thanks to the accounting function information generated, processed, and presented the information in the financial statements, which are used by the participants in the bankruptcy proceedings. The article presents information that generates the financial statements is the balance sheet, profit and loss account, notes, statement of changes in equity, cash flow statement valid from the point of view of the proceedings in bankruptcy.

Keywords: accounting, financial statements, business bankruptcy, bankruptcy proceedings

Cytowanie

- Tokarski A. (2013), *Wykorzystanie sprawozdania finansowego na potrzeby postępowania upadłościowego*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 765, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 61, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 219–227; www.wneiz.pl/frfu.

